renewable energy investment efficiency? A consideration of bank credit. Renewable Energy, 143, 974–984. https:// doi. org/ 10. 1016/J. RENENE. 2019. 05. 059

4. Campiglio, E. (2016). Beyond carbon pricing: The role of banking and monetary policy in financing the transition to a low-carbon economy. Ecological Economics, 121, 220–230. https://doi.org/10.1016/J.ECOLE CON.2015.03.020

А.А. Жаукарбекова
Е. А. Бөкетов атындағы Қарағанды зерттеу университеті,
Қазақстан Республикасы, Қарағанды қ., akaa7516@gmail.com

КОММЕРЦИЯЛЫҚ БАНКТЕРДІҢ ҚЫЗМЕТІН БАСҚАРУДАҒЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ТАЛДАУДЫҢ РӨЛІ

Түйіндеме: Қазіргі уақытта коммерциялық банктердің қызметін тиімді басқару үшін қаржылық талдау маңызды рөл атқарады. Қаржылық талдау банктің экономикалық жағдайын, қаржылық тұрақтылығын және оның операциялық тиімділігін бағалауға мүмкіндік береді. Бұл мақалада коммерциялық банктердің қызметін басқарудағы қаржылық талдаудың маңызы, әдістері және оның құрылымы қарастырылады.

Кілт сөздер: коммерциялық банк, банктік менеджмент, қаржылық талдау, қаржылық есептілік, ликвидтілік, рентабельділік.

Коммерциялық банктер заманауи экономиканың маңызды компоненттері болып табылады. Олар қаржылық қызметтерді ұсыну, капиталды жұмылдыру және халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру функцияларын атқарады. Коммерциялық банктердің жұмысын тиімді ұйымдастыру үшін банк қызметінің бағыттарын талдау мен басқарудың барлық әдістерін қамтитын банктік менеджмент қолданылады [1].

Ол үнемі өзгеріп отыратын жағдайларда банкті басқарудың жоғары ұйымдастырылуымен ерекшеленеді, сондай-ақ банктің тұрақтылығы мен сенімділігінің негізгі құралы ретінде қызмет етеді және кез келген қолайсыз жағдайларда оның жоғары имиджін қамтамасыз етуге көмектеседі.

Банктік менеджмент құрамына жоспарлау, талдау, реттеу, бақылау кіретіні белгілі. Осы аталғандардың арасында талдаудың рөлі ерекше маңызды, өйткені ол коммерциялық банктерге қаржылық деректер мен көрсеткіштерді талдау негізінде негізделген шешімдер қабылдауға мүмкіндік беретін маңызды басқару құралы болып табылады. Экономикалық ортаның тұрақты өзгерістері, бәсекелестіктің күшеюі және заңнамадағы өзгерістер жағдайында қаржылық талдау банк мекемелеріне жаңа жағдайларға бейімделуге, тәуекелдерді басқаруға және олардың қызметін оңтайландыруға көмектеседі.

Қаржылық талдау – қаржылық есептілік пен басқа да қаржылық мәліметтерді талдау негізінде компанияның немесе мекеменің қаржылық нәтижелері мен жағдайын бағалау процесі. Ол қатынасты талдау, динамика мен трендті талдау, салыстырмалы талдау және басқа да тәсілдер сияқты әртүрлі әдістер мен құралдарды қолдануды қамтиды [3]. Коммерциялық банктердегі қаржылық талдаудың ерекшелігі банк қызметінің спецификалық сипаттамаларын есепке алу қажеттілігі болып табылады, мысалы, несиелік стратегия, депозиттерді басқару, активтер мен пассивтерді бағалау және т.б..

Жалпы қаржылық талдаудың негізгі мақсаттарына келесілерді атап өткен жөн [2]:

1.Қаржылық тұрақтылықты бағалау, яғни бұл – банктің өзінің міндеттемелерін орындау қабілетін анықтау.

2. Ликвидтілікті талдау – банктің қысқа мерзімді міндеттемелерін жабу үшін жеткілікті ресурстарға ие екендігін тексеру.

3. Рентабельділікті анықтау – банктің кіріске қатысты шығыстарын талдау, тиімділік деңгейін бағалау.

4. Тәуекелдерді бағалау – нарықтық, кредиттік, өтімділік және операциялық тәуекелдерді анықтау.

Коммерциялық банктерге қаржылық талдау жүргізу барысында активтер, пайда, несиелер, меншікті капитал және депозиттер көрсеткіштеріне ерекше назар аударылады, себебі талдаудың нәтижелерінің арқасында банк болашағына стратегия әзірленеді.

Коммерциялық банктер үшін қаржылық талдаудың маңызы [2]:

1. Қаржылық жағдайды бағалау

Buketov University

Қаржылық талдау банктерге өзінің қаржылық жағдайын бағалауға, өтімділікті, төлем қабілеттілігін, табыстылығын және несиелік тәуекел деңгейін анықтауға мүмкіндік береді. Бұл көрсеткіштер басшылыққа ресурстардың қаншалықты тиімді пайдаланылып жатқанын түсінуге және банктің қаржылық құрылымындағы ықтимал әлсіз жақтарды анықтауға мүмкіндік береді.

2. Тәуекелдерді басқару

Коммерциялық банктер несиелік, нарықтық, операциялық және өтімділік тәуекелдерін қоса алғанда әртүрлі тәуекелдерге тап болады. Қаржылық талдау осы тәуекелдерді анықтауға және бағалауға көмектеседі, оларды азайту стратегияларын жасауға мүмкіндік береді. Мысалы, несиелік портфельдің сапасына талдау жасай отырып, банк қарыз алушының әлеуетті дефолттарына жедел түрде жауап бере алады және өзінің несие саясатын реттей алады.

3. Басқару шешімдерін қолдау

Қаржылық талдау банк басшылығын стратегиялық және операциялық шешімдер қабылдау үшін қажетті ақпаратпен қамтамасыз етеді. Ол жаңа өнімдерді шығарудың орындылығын анықтауға, тарифтік саясатты өзгертуге, қосымша ресурстарды тартуға және т.б. қаржылық деректерді талдау негізінде менеджерлер ресурстарды бөлу және инвестициялық шешімдерді оңтайландыра алады, бұл сайып келгенде табыстылықты жақсартады.

4. Тиімділікті бағалау

Қаржылық талдау тұтастай алғанда да, жекелеген салаларда да банк қызметінің тиімділігін бағалауға мүмкіндік береді. Бәсекелестермен салыстырмалы талдау және әртүрлі табыстылық коэффициенттерін пайдалану банктің күшті және әлсіз жақтарын анықтауға, сонымен қатар оның бәсекеге қабілеттілігін арттыру жолдарын анықтауға көмектеседі.

5. Инвестицияларды тарту

Инвестицияларды тарту үшін коммерциялық банктер өздерінің қаржылық күші мен өсу әлеуетін көрсетуі керек. Қаржылық талдау банктің қаржылық қызметінің айқын көрінісін жасауға мүмкіндік береді, бұл инвесторлар мен акционерлердің сенімін арттыруға көмектеседі. Инвесторлар әдетте өтімділікке, табыстылыққа, капитал құрылымына және басқа да негізгі көрсеткіштерге қарайды.

Коммерциялық банктердегі қаржылық талдауды бірнеше әдістермен жүргізуге болады [3]:

Коэффициенттерді талдау – банктің қаржылық жағдайын бағалауға көмектесетін әртүрлі коэффициенттерді (өтімділік, табыстылық, активтердің айналымы және т.б.) есептеу мен түсіндіруді қамтиды.

Трендтік талдау – белгілі бір уақыт кезеңінде қаржылық көрсеткіштердің өзгеру динамикасын қадағалауға мүмкіндік береді, бұл трендтерді анықтауға және болашақ нәтижелерді болжауға көмектеседі.

Бенчмаркинг – бәсекелестіктің күшті және әлсіз жақтарын түсінуге көмектесу үшін негізгі қаржылық көрсеткіштерді салалық бәсекелестердің көрсеткіштерімен салыстыруды қамтиды.

Дискретті тәуекелді талдау – банктің несиелік, инвестициялық және операциялық қызметіне байланысты әртүрлі тәуекелдерді анықтауға және бағалауға бағытталған.

Кесте 1

Коммерциялық банктердің қаржылық талдауының жалпыланған құрылымы

Коммерциялық банктерге қаржылық талдау жүргізу	
Баланстық есепті талдау	1) Банктің негізгі аймақтарын бөліп көрсету 2) Құрылымдық тәуекелдерді анықтау
Кірістер мен шығыстар есебін талдау	1) Банктің негізгі табыс көздерін анықтау 2) Өз жұмысының тиімділігін бағалау
Капитал жеткіліктілігін талдау	1)Капитал жеткіліктілігінің өзгеру тенденциялары мен факторларын анықтау 2) Капитал жеткіліктілігін болжау
Несиелік тәуекелді талдау	1)Капитал жеткіліктілігінің өзгеру тенденциялары мен факторларын анықтау 2) Капитал жеткіліктілігін болжау
Талдау нәтижелері бойынша қорытынды: 1) Банктің қаржылық жағдайына жалпы баға беру 2) Қаржылық тұрақтылық дәрежесі туралы қорытынды	
Е с к е р т у – автор [3] дереккөз бойынша құрастырған	

Buketov University

Қаржылық талдау коммерциялық банктерді басқаруда, олардың тұрақты дамуын және нарықтағы бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуде шешуші рөл атқарады. Ол коммерциялық банктердің ағымдағы қаржылық жағдайын бағалап қана қоймай, сонымен қатар негізделген шешім қабылдауға қолдау көрсетуге, тәуекелдерді басқаруға және ресурстарды оңтайландыруға мүмкіндік береді. Экономикалық ортаның тұрақты өзгеруі жағдайында тиімді қаржылық талдау банк мекемелерінің табысты жұмыс істеуінің қажетті шартына айналады.

Әдебиеттер тізімі

1. Банктік менеджмент: Оқу құралы/Кеңес Г.К.-Астана, 2020
2. ФИНАНСОВЫЙ АНАЛИЗ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА: Учебное пособие/Завьялова Е.Н.-Костанай, 2019
3. Қаржылық талдау: Оқу құралы/Джаншанло Р.Е., Байдаулетов М., Ақтөреева Э.Ә.-Алматы, 2017

МРНТИ 06.73.75

А.К. Курманалина, М. Бердіқұлова
А.К. Курманалина – кандидат экономитческих наук, профессор
Карагандинский исследовательский университет имени Е.А. Букетова,
Республика Казахстан, г. Караганда,anar68@mail.ru, berdikulova03@inbox.ru

ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ДОСТУПНОСТЬ КРЕДИТНЫХ РЕСУРСОВ ДЛЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В КАЗАХСТАНЕ

В современных экономических условиях Казахстана малый и средний бизнес (МСБ) играет ключевую роль в обеспечении экономической стабильности и устойчивого роста. Однако доступ к финансово-кредитным ресурсам для МСБ остается одной из наиболее сложных и актуальных проблем. Особенно остро эта проблема проявилась в последние годы в связи с экономическими вызовами, такими как глобальная пандемия, инфляционные процессы и изменения в законодательстве, касающемся предпринимательской деятельности и кредитного рынка. Недостаточная доступность кредитов для предпринимателей сдерживает потенциал развития МСБ, препятствуя инновациям и созданию новых рабочих мест.

Существует значительное количество исследований, посвященных проблемам финансирования МСБ, однако комплексного анализа факторов, влияющих на доступность кредитных ресурсов в условиях казахстанского рынка, недостаточно. Развитие цифровых технологий и финтех-сектора также внесло свои коррективы в методы финансирования МСБ, что делает актуальным исследование данной темы именно сейчас. Обзор существующей литературы позволит систематизировать и оценить текущую ситуацию, а также выявить ключевые барьеры и возможности для улучшения доступа МСБ к финансово-кредитным ресурсам.

Целью написания статьи является анализ и оценка ключевых условий и препятствий, с которыми сталкиваются предприятия при получении кредитного финансирования. Статья направлена на выявление основных факторов, таких как процентные ставки, требования к залогу и значимость кредитной истории, а также на изучение их влияния на доступность кредитов для МСБ.

Для достижения цели статьи ставятся следующие задачи: проанализировать текущие механизмы и программы кредитования, доступные для малого и среднего бизнеса в Казахстане; определить основные факторы, влияющие на доступность кредитных ресурсов для МСБ, включая процентные ставки, требования к залогу и роль кредитной истории; изучить барьеры, с которыми сталкиваются малые и средние предприятия при получении кредитов; оценить, каким образом эти факторы и барьеры влияют на развитие МСБ в Казахстане и предложить возможные пути улучшения доступности кредитных ресурсов для них.

В данном исследовании важно точно определить ключевые термины, которые будут использоваться при анализе финансово-кредитной поддержки малого и среднего бизнеса (МСБ) в Казахстане. Одним из таких ключевых терминов являются "финансово-кредитные методы". В рамках этой статьи под финансово-кредитными методами подразумеваются различные инструменты и механизмы, которые применяют коммерческие банки, микрофинансовые организации,

Buketov University